

PRZYRODA

Na terenie województwa mazowieckiego obszary prawnie chronione zajmują 29,6% ogólnej powierzchni województwa, co stanowi 10,4% powierzchni obszarów prawnie chronionych kraju.

W Polsce, jak również na całym świecie podejmowane są liczne inicjatywy, w tym prawne aby chronić to co pozostało i jest najcenniejsze w przyrodzie.

Światowe inicjatywy na rzecz ochrony przyrody doprowadziły do stworzenia licznych dokumentów, tj. konwencji i porozumień o znaczeniu międzynarodowym. Jest między innymi 7 takich dokumentów, w których Polska jest stroną.

Do ważniejszych dokumentów międzynarodowych, z których wynikają prawne obowiązki i zadania do realizacji w Polsce należą:

- Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego - Konwencja Ramsarska z dnia 2 lutego 1971 r. (Dz. U. Nr 7 z 1978 r., poz. 24),
- Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem - Konwencja Waszyngtońska - CITES z dnia 3 marca 1973 r. (Dz. U. Nr 27 z 1991 r., poz. 112 z późn. zm.),
- Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt - Konwencja Bońska z dnia 23 czerwca 1979 r. (Dz. U. Nr 2 z 2003 r., poz. 17),
- Konwencja o ochronie gatunków, dzikiej flory i fauny europejskiej oraz siedlisk - Konwencja Berneńska z dnia 19 września 1979 r. (Dz. U. Nr 58 z 1996 r., poz. 263 z późn. zm.),
- Porozumienie o ochronie nietoperzy w Europie z dnia 4 grudnia 1991 r. (Dz. U. Nr 96, poz. 1112),
- Porozumienie o ochronie małych walenii Bałtyku i Morza Północnego z dnia 17 marca 1992 r. (Dz. U. Nr 96 z 1999 r., poz. 11058),
- Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej z dnia 5 czerwca 1992 r. Rio de Janeiro (Dz. U. Nr 184 z 2002 r., poz. 1532).

W polskim prawie przepisy dotyczące konserwatorskiej ochrony przyrody zawarte są w 2 ustawach:

- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. Nr 111, poz. 724 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880).

Województwo mazowieckie położone jest na terenie Niżu Środkowopolskiego w Krainie Wielkich Dolin. Swymi granicami obejmuje większość terenów historycznego Mazowsza, część środkowego Podlasia oraz Ziemi Radomskiej.

Obszar województwa położony jest na terenie z natury równinnym, lecz mimo tego charakteryzuje się dużą zmiennością krajobrazów i znacznymi obszarami o wysokiej wartości zachowanej przyrody.

Bogactwem przyrodniczym województwa są pozostałości dawnych puszczy, które obecnie tworzą duże kompleksy leśne z licznymi fragmentami naturalnych zbiorowisk roślinnych i ostojami rodzimej fauny.

W krajobrazie województwa wyróżnia się Puszcza: Kampinoska, Biała, Kozienicka, pozostałości Puszczy: Kurpiowskiej, Bolimowskiej, Wiskickiej, Korabiewskiej, Pilickiej, Kamienieckiej oraz duże kompleksy lasów: otwockich, chojnowskich, chotomowsko-legionowskich, nieporęckich, gostynińsko-włocławskich itp.

W dolinach licznych rzek oraz strumieni, dzięki małemu stopniowi przekształcenia przez człowieka, do chwili obecnej utrzymała się różnorodność biotopów.

Środowisko przyrodnicze województwa mazowieckiego pod względem gatunkowym oraz walorów przyrodniczych można zaliczyć do jednych z bogatszych i ciekawszych w kraju.

W celu ochrony najcenniejszych zachowanych obiektów przyrodniczych w województwie powstał system obszarów chronionych składający się z:

- 1 parku narodowego,
- 174 rezerwatów przyrody,
- 9 parków krajobrazowych,
- 63 obszarów chronionego krajobrazu (wśród których wyodrębniono 29 większych obiektów), czyli układ przestrzenny wzajemnie uzupełniających się form ochrony przyrody łączonych korytarzami ekologicznymi,
- obszarów Natura 2000 (9 ostoi ptaków i 14 ostoi siedliskowych).

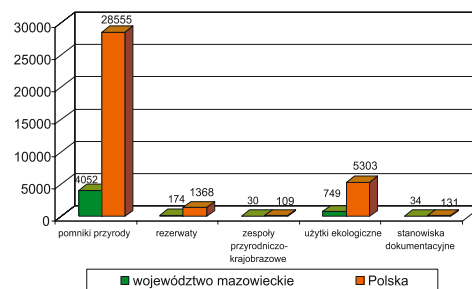
Oprócz tego ustawa o ochronie przyrody wprowadza następujące prawne formy ochrony przyrody:

- ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów,
- uznanie obiektu lub terenu za:
 - pomnik przyrody,
 - stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej,
 - użytek ekologiczny,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Kampinoski Park Narodowy oraz parki krajobrazowe w województwie mazowieckim

Wybrane formy ochrony przyrody w województwie mazowieckim i Polsce

Liczba obiektów prawnie chronionych w województwie mazowieckim i Polsce w 2003 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba obiektów						
		parki narodowe	rezerваты	obszary chronionego krajobrazu	parki krajobrazowe	użytki ekologiczne	stanowiska dokumentacyjne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
1.	Województwo mazowieckie	1	174	29	9	749	34	30
2.	Polska	23	1 368	342	120	5 303	131	109
	Udział %	4,4	12,7	8,8	7,5	14,1	26,0	27,5

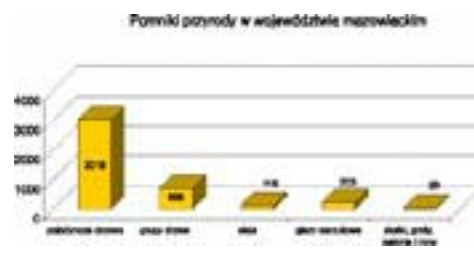

PRZYRODA

Województwo mazowieckie posiada na swoim terenie największą w skali kraju liczbę pomników przyrody, rezerwatów przyrody oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Zajmuje drugą pozycję pod względem liczby użytków ekologicznych i stanowisk dokumentacyjnych.

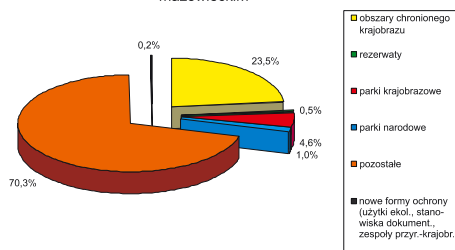
Obszary prawnie chronione na terenie województwa mazowieckiego zajmują ogółem 1 051 008,1 ha, co stanowi 29,5% ogólnej powierzchni województwa (przy średniej krajowej 32,2%), w tym:

- parki narodowe - 38 476,1 ha,
- rezerваты przyrody - 17 639,5 ha,
- parki krajobrazowe - 173 297,0 ha (w tym rezerваты przyrody i pozostałe formy ochrony przyrody 5 146,9 ha),
- obszary chronionego krajobrazu - 834 106,3 ha (w tym rezerваты przyrody i pozostałe formy ochrony przyrody 13 365,7 ha),
- użytki ekologiczne - 2 651,6 ha,
- stanowiska dokumentacyjne - 614,3 ha,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - 2 735,9 ha.

W województwie mazowieckim na 1 mieszkańca przypada 2 046 m² obszarów prawnie chronionych, przy średniej krajowej 2 638 m².

Udział obszarów prawnie chronionych w województwie mazowieckim

Powiaty, w których obszary prawnie chronione zajmują największe powierzchnie to:

- otwocki - 78,1% ogólnej powierzchni powiatu,
- żuromiński - 74,1%,
- legionowski - 72,1%,
- nowodworski - 61,0%.

Powiaty o najmniejszej powierzchni obszarów chronionych to:

- wyszkowski - 0,1%,
- ostrołęcki - 0,4%,
- makowski - 1,0%,
- ostrowski - 1,1%.

W Warszawie i Płocku obszary prawnie chronione zajmują ponad 22,0% ogólnej powierzchni miast, w Siedlcach 13,2%, w Radomiu tylko 0,1%, natomiast na terenie Ostrołęki brak takich obszarów.

Ważniejsze obszary chronione w Polsce i Europie

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia chroniona		
		ogółem (km ²)	w % ogólnej powierzchni	w ha na 1000 mieszkańców
1.	Województwo mazowieckie*	10 510	29,5	204,6
2.	Polska*	100 758	32,2	263,8
3.	Francja	55 723	10,1	95,1
4.	Hiszpania	42 418	8,4	107,9
5.	Niemcy	96 193	26,9	117,2
6.	Republika Czeska	12 776	16,2	124,0

* dane GUS za 2003 r.

Najcenniejszym obiektem przyrodniczym, „perłą” na terenie województwa, jest Kampinoski Park Narodowy, utworzony w 1959 roku. Położony w Kotlinie Warszawskiej swym zasięgiem obejmuje całą Puszcę Kampinoską. Zajmuje powierzchnię około 38,5 tys. ha i jest trzecim co do wielkości wśród parków narodowych w kraju. Park powstał w celu ochrony najlepiej zachowanych w Europie zespołów wydm śródlądowych, naturalnych zbiorowisk bagiennych i leśnych, bogatej fauny oraz licznych pamiątek polskiej historii i kultury. Puszcza Kampinowska jest „domem” około 1 368 gatunków roślin naczyniowych (36 gatunków paprotników i 1 332 gatunki roślin nasiennych), 115 gatunków mszaków, 25 wątrobowców, 146 porostów. Z tej liczby 46 gatunków jest zagrożonych wyginieciem.

Obok typowych gatunków niżowych można tu również spotkać:

- rośliny górskie np: narecznica górska, świerząbek kosmaty,
- rośliny atlantyckie np: wąkrotka zwyczajna,
- halofity (lubiące tereny zasolone) np: szczaw nadmorski, solanka kolczasta,
- rośliny pontyjskie (przystosowane do życia w warunkach długotrwałej suszy) np: wiśnia kwaśna, wężymord stepowy.

Wśród licznie występującej fauny, bo w ilości 5 000 udokumentowanych gatunków zwierząt, „królem” Puszczy jest łos. Z innych zwierząt można tu spotkać: jelenia, rysia, bobra (to gatunki reintrodukowane), sarnę, dziką, gronostaja, wydrę, bogatą awifaunę np: kulona, bociana czarnego, orlika krzykliwego, cietrzewia, kormorana, żołą, z gatunków zagrożonych: derkacza, orla białego i sokoła wędrownego oraz 27 gatunków ryb, 13 gatunków płazów i 6 gatunków gadów.

W styczniu 2000 roku Kampinoski Park Narodowy wraz z otuliną został uznany przez UNESCO za Rezerwat Biosfery MaB Puszcza Kampinowska. Jest to 1 z 9 rezerwatów biosfery występujących na terenie Polski.

Monitoring Kampinoskiego Parku Narodowego prowadzony jest na Stacji Bazowej Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego „Pożary”. Obserwacje prowadzone są na 55 stanowiskach i powierzchniach badawczych oraz 21 stanowiskach piezometrycznych. Działalność Stacji jest ściśle powiązana z zadaniami ochronnymi Parku oraz zagrożeniami, na jakie jest narażona przyroda Puszczy Kampinoskiej.

Osobliwością Parku jest: chamedafne północna (relikt borealny), wiśnia kwaśna (przysłana ze wschodnich stepów), brzoza czarna (endemit - drzewo żyjące tylko w Polsce), wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, łuskiwnik, kokorycz pusta i pełna, widłaki.

PRZYRODA

Liczne rezerваты przyrody na terenie województwa zajmują około 0,5% ogólnej jego powierzchni. Do ciekawszych należą:

- „Las Natoliński” leżący w granicach Warszawy tzw. „Mała Puszcza Białowieska”,
- Rezerwat „Czarnia” z sosnami bartnymi,
- „Cis A” i „Cis B” chroniące cisy,
- rezerваты faunistyczne na odcinku Wisły między ujściem Pilicy a Płockiem, służące ochronie stanowisk ptaków wodnych i błotnych, zostały uznane za obiekty o znaczeniu międzynarodowym np.: „Kępa Rakowska”, „Wyspy Zakrzewskie”,
- Rezerwat „Śnieżyczki” chroniący stanowisko śnieżyczki przebiśniegu,
- Rezerwat „Sadkowice” stepowy, jedyny w województwie, skupiający m.in. ostnice i len austriacki.

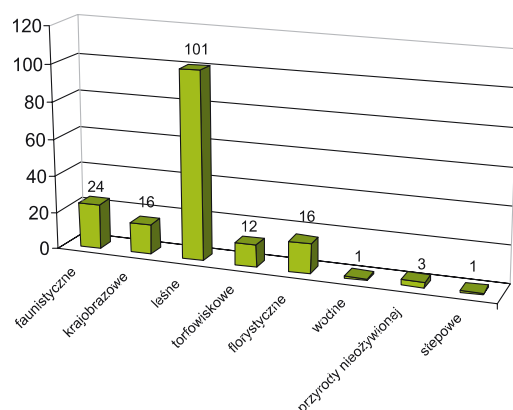
W 4 przypadkach w granicach województwa znalazły się jedynie fragmenty parków:

- *Gostyniński-Włocławski Park Krajobrazowy*,
- *Górzeński-Lidzbarski Park Krajobrazowy*,
- *Bolimowski Park Krajobrazowy*,
- *Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu”*.

Polska wstępując do Unii Europejskiej ma obowiązek włączenia się do systemu Natura 2000. Dla nas będzie to dodatkowy sposób na zachowanie najcenniejszych elementów polskiej przyrody.

Natura 2000 jest systemem ochrony wybranych elementów przyrody przyjętym przez Unię Europejską. Podstawę do wybrania i chronienia obszarów zaliczanych do systemu sieci Natura 2000 stanowią dwie istniejące wcześniej dyrektywy europejskie, tj.: Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Siedliskowa.

Typy rezerwatów przyrody w województwie mazowieckim

W Unii Europejskiej regulacje prawne dotyczące ochrony przyrody zawarte są w dwóch dyrektywach:

- Dyrektywa 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (zwana Dyrektywą Ptasia),
- Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny (zwana Dyrektywą Siedliskową).

Udział parków krajobrazowych występujących na terenie województwa w stosunku do jego powierzchni nie jest duży i wynosi 4,6%. Na 9 dotychczas utworzonych parków krajobrazowych, 5 w całości położonych jest w granicach województwa:

- *Brudzeński Park Krajobrazowy*,
- *Chojnowski Park Krajobrazowy*,
- *Kozienicki Park Krajobrazowy*,
- *Mazowiecki Park Krajobrazowy*,
- *Nadbużański Park Krajobrazowy*.

Dyrektywy te wyznaczają zasady tworzenia spójnego systemu obszarów chronionych pod nazwą Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000. Zobowiązują one państwa członkowskie do podjęcia działań zmierzających do zapewnienia ochrony tych obszarów. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk.

System Natura 2000 ma uzupełniać istniejący krajowy system, ma dawać merytoryczne podstawy do zachowania dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu.

Sieć Natura 2000 składa się z wyselekcjonowanych obszarów, na których znajdują się siedliska naturalne i siedliska gatunków wymienione w załącznikach dyrektywy. Sieć Natura 2000 obejmuje obszary uznane za obiekty o znaczeniu wspólnotowym.

W Polsce powołano 256 obszarów wchodzących w sieć Natura 2000 o łącznej powierzchni 4 118 062,6 ha, w tym:

- 184 specjalne obszary chronione (ostoje siedliskowe) o powierzchni 1 185 288,9 ha,
- 72 obszary specjalnej ochrony (ostoje ptaków) o powierzchni 3 311 396,3 ha.

Dyrektywa Ptasia zobowiązuje państwa członkowskie do zachowania, utrzymania lub odtworzenia dostatecznego zróżnicowania obszarów siedlisk dzikich ptaków m.in. przez tworzenie obszarów chronionych. Tego typu obszary tworzone są ze względu na liczebność i wielkość populacji gatunków ptaków.

Na terenie województwa mazowieckiego jest:

14 ostoi siedliskowych
(o pow. 93 860,6 ha):

Bagno Całowanie
Baranie Góry
Dąbrowa Radziejowska
Dąbrowy Seroczyńskie
Ostoja Nadbużańska
Dolina Wkry
Dolina Zwoleńki
Łęgi Czarnej Strugi
Olszyny Rumockie
Puszcza Kampinowska
Sikórz
Wydmy Lucynowsko-
-Mostowieckie
Kantor Stary
Krogulec

9 ostoi ptaków
(o pow. 232 334,6 ha):

Dolina Dolnego Bugu
Dolina Środkowej Wisły
Dolina Liwca
Dolina Pilicy
Dolina Omulwi i Płodownicy
Małopolski Przełom Wisły
Puszcza Biała
Puszcza Kampinowska
Puszcza Piska

Dyrektywa Siedliskowa stanowi o utworzeniu Europejskiej Sieci Ekologicznej specjalnych obszarów ochrony Natura 2000 i ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory w obrębie europejskiego terytorium państw członkowskich. Dyrektywa Siedliskowa obejmuje również wszystkie obszary chronione wyznaczone na podstawie Dyrektywy Ptasiej w sprawie ochrony dzikich ptaków.

PRZYRODA

Ochrona gatunkowa ma na celu zachowanie dziko występujących roślin i zwierząt, a w szczególności gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem, jak również zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Występujący na terenie województwa mazowieckiego świat roślin i zwierząt może zachwycić swym bogactwem. Spośród listy chronionych gatunków roślin występują tu m.in.:

- *cisy* (w południowej części województwa),
- *wiciokrzew pomorski*,
- *brzoza niska*,
- *rosiczki*,
- *irys syberyjski*,
- *pióropusznik strusi* (paprotnik),
- grzyby: *purchawica olbrzymia*, *smardzowate*,
- *brodaczk* (porosty) i inne.

Natomiast spośród chronionych zwierząt można tu spotkać m.in.:

- *minoga strumieniowego*,
- *strzeblę przekopową*,
- *żółwia błotnego* (na terenie województwa znajduje się jedno z dwóch największych jego lęgowisk),
- *żmiję zygzakowatą*, *grzebiuszkę ziemną*, *traszkę zwyczajną*,
- *wilka*, *łasicę*, *bobra*,
- imponującą ornitofaunę: *kulona*, *bielika*, *kanię czarną*, *sokoła wędrownego*, *puchacza*, *kraski*,
- *tygryzka paskowanego* (pająka),
- *pazia żeglarza i królowej* oraz wiele innych.

Część województwa mazowieckiego, zamknięta widłami Wisły i Bugu, została włączona do obszaru „Zielonych Płuc Polski” (ZPP). Obszar funkcjonalny ZPP zajmuje powierzchnię 60 759 km², co stanowi 19% powierzchni kraju.

Ideą tego obszaru jest integracja ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępem cywilizacyjnym. Tereny te z uwagi na swoje walory przyrodnicze, niskie stężenia zanieczyszczeń powietrza w pełni zasługują na wspomniane miano.

Szacuje się, że w ciągu ostatnich 200 lat z terenu kraju zniknęły 124 gatunki roślin i 11 gatunków zwierząt (wymarło lub wycofało się z terenu Polski).

Zielone Płuca Polski

Naturalnym bogactwem województwa są lasy. Są one elementem przyrodniczym kształtującym środowisko i spełniającym wielorakie funkcje.

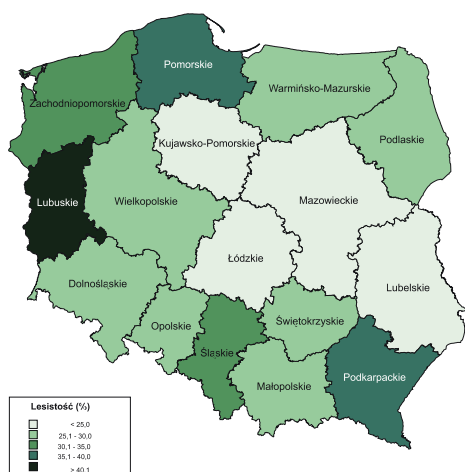
W województwie mazowieckim lasy i zadrzewienia zajmują powierzchnię 794,6 tys. ha, co stanowi 8,7% ogólnej powierzchni lasów w kraju.

Lesistość województwa wynosi 22,0%, co daje 15 lokatę w kraju, przy średniej krajowej 28,5%. Dominującym typem siedliskowym jest bór świeży. Ogółem siedliska borowe w województwie zajmują 82,0%. W drzewostanach największy udział ma sosna oraz modrzew.

Obowiązujące w Polsce ustawy dotyczące ochrony zasobów to m.in.:

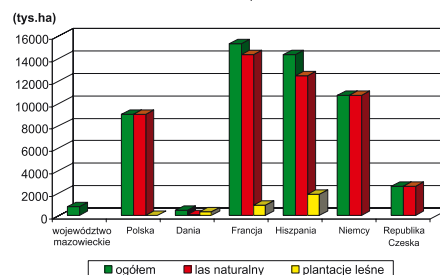
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, z późn. zm.),
- ustawa z 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. Nr 147, poz. 713, z późn. zm.).

Lesistość Polski według województw

Na 1 mieszkańca województwa przypada 0,16 ha powierzchni leśnej i zadrzewionej, przy średniej krajowej 0,2 ha.

Powierzchnia lasów w Europie w 2000 roku

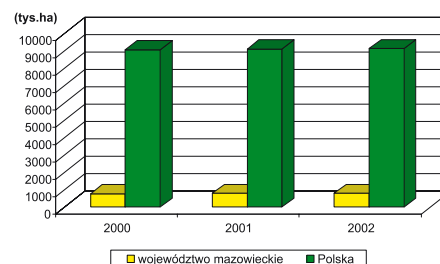

Celem zaktywizowania społeczeństwa w zakresie zarządzania lasami i ich ochrony oraz doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych, na terenie województwa zostały wydzielone rozległe kompleksy leśne o szczególnych walorach przyrodniczych w postaci Leśnych Kompleksów Promocyjnych.

Na terenie województwa mazowieckiego są 2 Leśne Kompleksy Promocyjne (w Polsce jest ich 13 o łącznej powierzchni 627 443 ha):

- Lasy Puszczy Kozienickiej - RDLP Radom, o powierzchni 29,9 tys. ha,
- Lasy Gostynińsko-Włocławskie - RDLP Łódź, o powierzchni 27,3 tys. ha, które stanowią 9,1% całkowitej powierzchni Kompleksów w Polsce.

Zmiana powierzchni lasów w latach 1995-2002

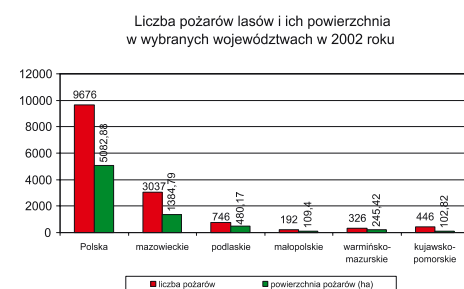
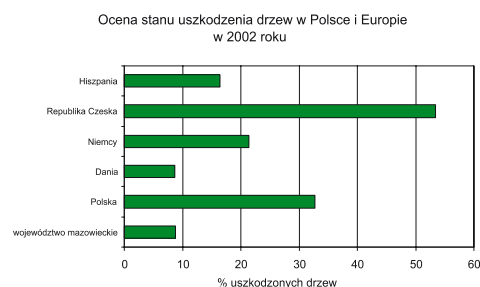

PRZYRODA

Lasy województwa mazowieckiego odznaczają się dużą różnorodnością, a zarazem różną odpornością biologiczną na zagrożenia antropogeniczne czy naturalne. W ostatnich latach stan zdrowotny i sanitarny lasów w województwie został określony jako zadowalający i dobry. Poważniejsze zagrożenia ze strony owadów i grzybów pasożytniczych nie występowały poza lokalnymi przypadkami. Poprawa zdrowotności lasów wynika z obniżenia poziomu emisji zanieczyszczeń powietrza oraz zmniejszenia deficytu wodnego w okresie wegetacyjnym.

Poważnym zagrożeniem dla środowiska leśnego są pożary. Rocznie w kraju występuje do 9 tys. pożarów lasów. W 2002 roku na terenie województwa mazowieckiego powstało 3 037 pożarów (tj. 31,4% wszystkich pożarów w kraju), które objęły 1 384,8 ha powierzchni lasów (tj. 27,2% ogólnej powierzchni lasów objętej pożarami w kraju).

Liczba pożarów lasów i ich powierzchnia w Polsce i Europie

Lp.	Wyszczególnienie	1991		1995		2000		2001	
		liczba	pow.	liczba	pow.	liczba	pow.	liczba	pow.
		pożarów	(ha)	pożarów	(ha)	pożarów	(ha)	pożarów	(ha)
1.	Województwo mazowieckie	-	-	-	-	3 350	1 636	1 076	550
2.	Polska	3 008	2 110	4 143	1 742	12 428	7 013	4 239	3 333
3.	Dania	6	142	6	2	0	0	8	1
4.	Francja	3 888	10 130	6 563	18 137	5 742	20 459	4 257	20 469
5.	Hiszpania	13 011	244 706	25 825	143 484	24 117	187 026	19 097	92 386
6.	Niemcy	1 846	920	1 237	592	1 210	581	1 032	122
7.	Republika Czeska	961	76	1 331	403	1 499	375	1 822	614

Proces integracji Polski z Unią Europejską w zakresie rolnictwa wymusza na stronie polskiej podjęcie szeregu działań w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Mają temu służyć programy rolno-środowiskowe, które są jednym z najważniejszych działań towarzyszących Wspólnej Polityce Rolnej.

Programy rolno-środowiskowe będą odgrywały kluczową rolę dla zachowania wyjątkowo wysokich, przyrodniczych walorów naszych terenów rolniczych.

Przewiduje się realizację czterech programów rolno-środowiskowych:

1. program ochrony bioróżnorodności, który obejmuje obszary o wysokich walorach przyrodniczych,
2. program ochrony środowiska mający na celu poprawę struktury krajobrazu ekologicznego obszarów wiejskich, ochronę wód i przeciwdziałanie erozji,
3. program wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego,
4. program edukacyjny i demonstracje.

Programy rolno-środowiskowe polegają na przygotowaniu i wprowadzeniu w życie instrumentów ekonomicznych, wspierających m.in. takie działania, jak:

- zachowanie lub renaturalizacja krajobrazów rolniczych,
- utrzymanie gospodarki rolnej i leśnej na terenach zagrożonych wyludnieniem,
- szkolenia rolników w zakresie prowadzenia gospodarstw zgodnie z wymogami ochrony środowiska i zachowania krajobrazu,
- tworzenie planów ochrony środowiska.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady realizacji programów rolno-środowiskowych w Unii Europejskiej jest rozporządzenie Rady 1999/1257/WE w sprawie wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej. Rozporządzenie Rady 2002/445/WE wprowadza szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady 1999/1257/WE.

